

dat de Noordse kievit, indien hij rechtstreeks over zee naar Engeland trekt, evenals de Zweedse, misschien met een tussenlanding in Denemarken, een formidabele afstand moet afleggen. Dit kaartje betreft de herfsttrek. Daarbij is de afstand van uit Engeland naar onze kust maar een stukje.

Hier in het duingebied arriveren de tijsfjaf en de fitis wat later dan in het binnenland. Zo omstreeds begin april kunnen wij ze wel verwachten met vele andere kleine vogeltjes, die meestal stil doortrekken. Weldra volgt de zang van de vele nachtegalen die in onze duinen broeden. In de nog kale bomen klinkt weldra de zang van de tuinfluiter, de zwartkop en anderen.

J. Gallacher

Een slaappleats van kokmeeuwen bij 's-Gravenhage

Inleiding

In Natura 60 no. 8 verscheen een publicatie over slaappleatsen van Kokmeeuwen in Zuid-Holland, waarin de beide auteurs, de heren A. L. Spaans en C. Swennen, de stelling poneerden, dat alle Kokmeeuwen, die foerageren binnen de lijn Leiden-Boskoop-Rotterdam-Rozenburg, op De Beer overnachten.

Volgens onze waarnemingen echter, zijn er ook slaapvluchten gericht op de Tedingerbroekpolder tussen Nootdorp en Voorburg, 2 km ten zuidoosten van Den Haag. Hier bevinden zich twee plassen op 1100 m afstand van elkaar. De ene, het Goo, is 8 ha groot en vrij diep, op sommige plaatsen tot 15 m. De oevervegetatie bestaat uit wilgestruiken, terwijl er van een verlandingszone nauwelijks sprake is. De andere plas is gelegen op het terrein van de vliegbasis Ypenburg, dat voor ons niet toegankelijk was, zodat onze kennis hierover berust op waarnemingen van een afstand. De grootte en vegetatie van dit meer is ongeveer gelijk aan die van het Goo.

In de afgelopen winter heb ik de slaapvluchten in deze omgeving wat nader bestudeerd, waarbij ik de gewaardeerde medewerking ontving van de heren F. v. d. Assen, F. de Boer, H. de Nie, B. Schreiner en R. Vlek.

Bespreking van observaties

Aanvankelijk concentreerden zich onze waarnemingen van Kokmeeuwen rond het Goo: in 1962 voor het eerst op 13, daarna op 17 en 21 december, dus al vóór de definitieve sluiting van De Beer. Ook na zonsondergang waren zij nog allemaal aanwezig (de aantallen worden nog besproken), zodat het ons een uitgemaakte zaak leek, dat het hier een overnachtingsplaats betrof.

In 1963 is de slaaptrek, althans die naar het Goo, kennelijk laat ingezet: pas in begin december namen wij de eerste grote troepen meeuwen waar. Wellicht is dit een aanwijzing voor de hieronder volgende tweede veronderstelling. Toen wij echter overgingen tot een wat uitgebreidere bestudering van dit fascinerende verschijnsel, traden er complicaties op in de vorm van het totaal wegblijven of het doornvliegen van de Kokmeeuwen in westelijke richtingen. Inderdaad prefereren meeuwen tijdens een vorstperiode plaatsen met open water - zoals trouwens ook al door Spaans en Swennen naar voren is gebracht, maar ook bij perioden met open water kwam het enkele keren voor, dat er beslist geen Kokmeeuwen overnachtten op het Goo. Voor deze onverwachte afwezigheid konden wij geen aanwijsbare oorzaak vinden. Pas later viel ons oog op het tweede meer, dat op Ypenburg; inderdaad hebben wij daarna verscheidene keren boven dit meer grote tot zeer grote meeuwentroepen zien cirkelen en ze ook zien dalen, telkens wanneer zij niet of nauwelijks aanwezig waren bij het Goo. Ook kwam het wel voor, dat er druk heen en weer gevlogen werd tussen dit meer en het Goo.

We kunnen nu over het gebruik van deze meren als slaappleats twee veronderstellingen maken:

(A) De Kokmeeuwen, die 's avonds het eerst arriveren, maken een keuze tussen de twee meren, welke keuze kan afhangen van bijv. late vliegactiviteiten op Ypenburg, of enigerlei drukte bij het Goo, waarbij de volgende meeuwen zich gemakkelijk aansluiten, zodat meestal maar één plas tegelijk 'bezet' wordt.

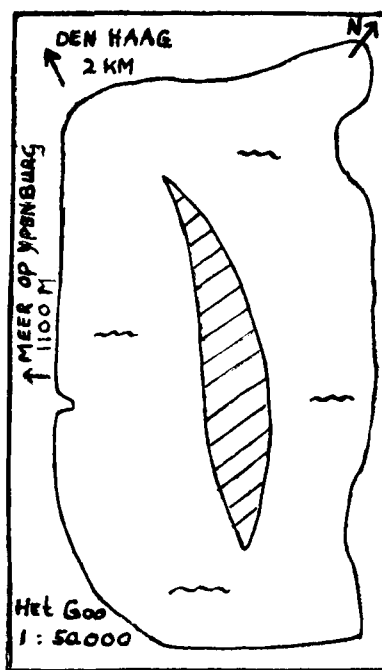
(B) De Kokmeeuwen overnachten stevast op één van beide plassen (dat moet dan de Ypenburgse zijn), terwijl bij 'overbevolking' - wellicht door grotere aanvulling van noorderlingen in midwinter - het tweede meer als uitwijkmogelijkheid wordt benut.

Aantallen en specificatie van de overnachtende meeuwen

Ook de abundantie van de betreffende vogels is van belang om een indruk te krijgen van deze slaapplaats. Voor een (ruwe) berekening van de aantallen hebben wij een methode ontworpen, die hieruit bestaat, dat er (a) een kaartje wordt gemaakt van de oppervlakte, die de overnachtende meeuwen op het water innemen, en dat er (b) bepaald wordt hoeveel meeuwen zich bevinden op 1 m² water. Door vermenigvuldiging van dit aantal meeuwen per m² (gesteld op 3 ex.) met de oppervlakte, die de meeuwen doorgaans innemen (6300 m²), krijgen we een aantal van een kleine 19.000 ex. Het was onze bedoeling om deze indirecte telling te toetsen aan twee andere, directe, methoden van tellen, die het getal betrouwbaarder en nauwkeuriger zouden maken. Door enkele avonden met afwezigheid van meeuwen bij het Goo, konden deze methoden niet tot uitvoer worden gebracht en zullen derhalve nu niet nader worden besproken.

Over de vraag waar de meeuwen vandaan komen, waarover een der twee andere tellingen uitsluitend had moeten geven, kunnen wij slechts zeggen, dat een niet onaanzienlijk gedeelte overdag foerageert op de weilanden ten zuiden en ten oosten van de beide plassen, en dat een ander groot gedeelte uit Den Haag, of althans uit Voorburg en Leidschendam afkomstig is. De eerstgenoemde groep volgt bij de slaaptrek dus grotendeels de richting, zoals door Spaans en Swennen wordt aangegeven, maar de vogels uit de stad volgen juist de tegenovergestelde.

Over de specificatie kunnen we zeer kort zijn: op een concentratie van 10.000 Kokmeeuwen komen niet veel meer dan 100 of 200 Stormmeeuwen en een tiental Zilvermeeuwen voor.

Gearceerd gebied: oppervlakte en plaats van overnachtende meeuwentroep; opvallend is de kennelijke neiging om op een zo groot mogelijke afstand van de oevers te blijven.

Slot

Samenvattend, kan gesteld worden, dat de slaapplaats op De Beer, of wat daarvan nog over is, die door Spaans en Swennen is beschreven, niet de enige is in west- en midden-Zuid-Holland, maar dat er zich een niet onbelangrijke slaapplaats van Kokmeeuwen bevindt in de Tedingerbroekpolder, ten zuidoosten van Den Haag, bestaande uit een combinatie van twee plassen. Over de wijze van gebruiken van deze plassen worden twee suggesties gegeven.

Verwijzing:

Spaans, A. L. en Swennen, C., Over de Slaapplaatsen van de Kokmeeuwen in Zuid-Holland, *Natura* 60-8, pp 134-136.